

Осінь початку літа, або презентація збірки «Регіна Ольсен»

Настасія ЄВДОКИМОВА

11-го червня у книгарні «Є» відбулася презентація дебютної збірки лауреата літературної премії «Смолоскип» 2013-го року, поета і фотографа Зази Пауалішвілі «Регіна Ольсен». Під час презентації автор у майже домашній атмосфері відкрив багато секретів і таємниць стосовно назви книжки, процесу її створення, власних поглядів на світ, поезію, а також розповів про кумедні випадки із виступів, фестивалів, запізнь на потяги та електрички. Так, виявилось, що «Регіна Ольсен» – це назва польської пісні, яку колись почув поет і яка настроєво відповідає наповненню книжки, а саме ім'я належало жінці, з якою в дуже тяжких і суперечливих стосунках перебував філософ Сьорен К'єркеґор. Можна говорити про певну тенденцію називання книжок, адже приятель Зази, інший смолоскипівський лауреат Михайло Жаржайло, також назвав свою дебютну збірку «Міліція карми» (2013 р.) за назвою пісні гурту Radiohead.

Не менш цікавою була розповідь про те, як протягом трьох тижнів поет щодночі не спав і готував збірку: «Я роздрукував усі вірші, розклав їх по підлозі й ходив, думав, переставляв, змінював порядок, бо для мене важливим було мінімальне збереження хронології». Загалом робота над збіркою тривала два роки, над нею працювала команда видавництва, дизайнер, також лауреат нашої літературної премії, Лесик Панасюк, та музикантка Христина Халімонова, яка намалювала ілюстрації, й автори післямови – Василь Махно та Елеонора Соловей. На думку самого письменника, «Регіна Ольсен» (яку він називає не книж-

кою чи збіркою, а просто «Регіною») – осіння, тому вона вийшла вчасно, аби встигнути відлежати на полицях і у головах читачів до «сезону». Однак для багатьох читачів Зази, які чекали появи книжки, сюрпризом стало те, що до збірки не увійшло чимало відомих текстів поета, зокрема й тих, які дуже цікаво виконує Христина Халімонова. Це свідчить, що Зазі Пауалішвілі час уже починати готувати нову книжку. А поетична збірка «Регіна Ольсен» поступово з'являється у книгарнях, і найближчим часом поет планує відвідати різні міста із презентаціями та розмовами. □

ТОЙ, ХТО ВІДМОВИВСЯ ЖИТИ У БРЕХНІ

Марія КОВАЛЬЧУК

Так в інтерв'ю французькій «Ле Монд» схарактеризувала Леоніда Плюща і його однодумців дружина дисидента, Тетяна Житникова.

Талановитий математик, кібернетик, правозахисник, літературознавець, марксист (пізніше, вже наприкінці 70-х у Франції Плющ відмежується від лівоцентристів) – що змусило його мимоволі приєднатися до «малесенької щопти» інакодумців – членів Руху опору?

Він часто ставив собі це питання, зізнавався, що думав над ним навіть у дніпропетровській психлікарні. У вступі до своєї автобіографічної книги «У карнавалі історії» Леонід Плющ згадає легенду-бувальщину про індуського мислителя, святого кінця XIX століття Рамакрішну: «Якось Рамакрішна побачив, як б'ють батогами людину по оголеній спині. Від бичів на спині у того чоловіка виступали криваві смуги. Такі самі смуги з'явилися і на спині Рамакрішни...» У цій короткій оповідці Плющ знайшов відповідь на своє питання – це совість, оголена, нічим не захищена совість людини не дозволяє їй мовчати у бездіянні. І він не змовчав.

Він відбив покарання, страшніше від табірних карцерів, примусових робіт або навіть побиття: йому намагалися знищити інтелектуальний потенціал, зробити з нього неповносправного каліку, позбавити голосу і глузду. КДБ прагнуло усунути головну загрозу – критичний розум математика.

Його, здорового чоловіка, насильно «лікували» сильним антипсихотичним препаратом галоперидолом, що викликав порушення свідомості, судоми всього тіла та інші страшні симптоми. Під час першого побачення він не впізнав свою дружину, на небагатьох наступних побаченнях він поводився мляво, нічого не запитував, а під кінець, коли починалися судоми від «лікування», його хутко забирали санітари. У тій же психіатрії перебував ще один український дисидент Микола Плахотнюк.

Коли перед Леонідом Плющем постала дилема: або ще

декілька років у психіатрії на Батьківщині, або свобода за межами, він вагався найдовше. Після жахіть примусового лікування він здатен був вагатися, маючи з одного боку терезів власне здоров'я і навіть життя. Скільки б із нас вагалося у такій ситуації?

А проте вагання невдовзі виявилися непотрібними. Короткі миті радості у зустрічі з родиною, новий одяг не за розміром, дешева краватка у валізі і ескорт до кордону у Чопі – їх видворили з країни із заборону коли-небудь повертатися назад. У 1976 вони з дружиною емігрують до Франції і отримують там громадянство.

До останнього моменту він намагався вивезти закордон список із прізвищами шістдесяти політв'язнів, потрапивши на Захід, постійно нагадує про тих, хто лишився на Батьківщині. Мирослав Попович згадує: «Побачивши людей з потребою у допомозі, перша його реакція – кинути на поміч. З такою позицією жити можна, однак важко. Він просто не міг не допомагати. У цьому був весь Плющ». Ці слова будуть актуальні і в 2014, коли важкохворий Плющ уже востаннє приїде в Україну, «бо тут війна, потрібна допомога!».

У Франції він стає активним громадським діячем (у міру свого стану здоров'я), пише літературознавчі дослідження, веде авторську програму на радіо «Свобода» «На межі культур». Така назва пояснює: щоб долати всі межі, не лише політичні, щоб долати провінційну обмеженість тогочасної української підрадянської культури, обмеженість, що її свідомо плекає в Україні всесоюзне парткерівництво. Проблема культурної провінційності непокоїла багатьох дисидентів, зокрема і Євгена Сверстюка, та Івана Дзюбу. Леонід Плющ пізніше напише цікаве дослідження на цю тему: «Україна: провінція чи Євро-

па?», в якому спробує кризу призму культурного досвіду показати належність України до європейської традиції.

Його літературознавчі шукання потребують окремого слова. Плющ занурюється у поняття міфу (зокрема виводить Шевченківський міф), цікавиться психологією літератури, неофрейдизмом, вивчає структуралізм («вивчає» сказати неправильно – вишукує цитати, праці, спотворено викладені у «критичній літературі»). Пізніше він напише психолого-семіотичне дослідження «Екзод Тараса Шевченка. Навколо “Москалевої криниці”», а Юрій Шевельов скаже про написане: «завдання науки не тільки в тому, щоб усе чесно описувати, а і в тому, щоб будити думку. Цю функцію виконує книжка Плюща».

У 2007 році Леонід Плющ завітав до книгарні «Смолоскип», де відбулося обговорення його книги «Його таємниця, або “Прекрасна ложа” Хвильового».

Після Помаранчевої революції Леонід Плющ не раз говорив в інтерв'ю: найбільша проблема й біда українського суспільства – відсутність політичної та культурної еліти, її зародковий стан. Не треба зводити еліту до мас, як це робила сталінська культура, а навпаки, вирощувати еліту». Можливо, Плющ натякав: при владі не вистачає саме тих, хто готові відчувати криваві смуги народу в себе на спині. Рамакрішна сучасності – совість нації. □

Поезія під знаком вітчизняного виробника

Анна РАТУШНА

27–28 червня в Києві на Подолі відбувся масштабний фестиваль українських виробників під назвою «В пошуках MADE IN UKRAINE». Його ініціаторкою стала журналістка Юлія Савостіна.

Головною місією заходу було показати найрізноманітніші товари, послуги та інші продукти, виготовлені в Україні. Така концепція в нинішніх умовах, звичайно, актуальна щонайменш подвійно. По-перше, країна ось уже скоро два роки як переживає помітне зростання патріотичних настроїв. По-друге, внаслідок економічних проблем, зокрема девальвації гривні, імпортна продукція практично в будь-якій галузі різко здорожчала, стала менш доступною, ніж вітчизняна. Не дивно, що люди щораз активніше шукають товари саме українського виробника, і це вдячний ґрунт для проведення подібних заходів. Отож практично вся територія древньої Контрактової площі в суботу й неділю була рясно заповнена ятками з одягом, меблями, іграшками, взуттям, їжею, сувенірами, питвом та іншими речами made in Ukraine на будь-який смак.

Та організатори вирішили не обмежуватися виключно товарами і послугами. На майданчику під пам'ятником Григорію Сковороді влаштували також невеличку літературну сцену, кураторкою якої виступила відома журналістка, перекладачка і критичка Ірина Славінська. Протягом фестивалейних днів вона запрошувала до слова різних авторів, представників різних видавництв і літературних середовищ. Звичайно, не залишилися осторонь події й «Смолоскип». 27 червня ввечері відбулися читання під «смолоскипівською» егідою, на яких виступили молоді поети, більшість із них – наші автори.

Ведучим читань був Олег Кочарев, він також першим читав

свої вірші з нових книжок, які вийшли в нього цього року – «Цирк» і «Плавні річки». Наступним виступав ще один знааний поет зі «смолоскипівського» кола, Богдан-Олег Горобчук. Далі читала молода київська поетка Аліна Довженко, яка ще тільки починає «поетичну кар'єру», але вже виглядає перспективною авторкою. Павло Коробчук читав і найновіші твори, й вірш, присвячений подіям на вулиці Грушевського в січні 2014 року. Після нього виступила молода поетка, одна зі «смолоскипівських» лауреаток цього року, Елла Євтушенко. До речі, Елла Євтушенко і Павло Коробчук – учасники одного музичного гурту. Їхній концерт був якраз перед читаннями на Контрактовій площі, тож разом із Богданом-Олегом Горобчуком вони мусили, щоб встигнути виступити й тут, поспішати на таксі. А завершила читання «В пошуках MADE IN UKRAINE» іще одна «смолоскипівська» лауреатка, відома під псевдонімом МІДНА.

Читання «під Сковородою», звичайно, відбувалися й раніше – надто вже сприятлива для всякого роду культурних проєктів і для творчих людей ця місцина старого Києва. Але, здається, цього разу і публіки було трохи більше, і глядачі ці виглядали підготовленими (за винятком двох-трьох людей, які явно просто шукали собі місця, де можна спокійно посидіти, й одного чоловіка, що сидів із зібраними неподалік пляшками, а потім пішов геть, обурений непрозорою естетикою сучасної поезії), і взагалі відчувалося, що література стала глибше й органічніше інтегрована в міський простір нашої столиці. □

Ефект опудала

Петро ВОЗНЮК

Одним із добре відомих і випробуваних історією пропагандистських прийомів, який часто дозволяє утримувати владу тим, хто її не заслугує, є створення образу ворога. Останньому можна приписати фактично будь-які негативні риси, виправдовуючи цим не лише ворожнечу з ним, а й необхідність політичного режиму, що будцімто дозволяє протистояти загрозам з боку «супостата». Само собою, вважається, що тому, хто забезпечує певний рівень захисту від зовнішніх загроз, мають пробачитися принаймні деякі вади та гріхи.

Знаючи ці ази пропаганди та екстраполюючи їх на поточну дійсність, можна побачити цікаві речі. Приміром, нинішній україно-московський конфлікт створює неабиякі можливості для самопіару та самоствердження владним нездарам по обидва боки фронту. «Опудалом» для Москви, певна річ, виступає «революційна» Україна – територія «хаосу, безправ'я, зубожіння та фашистсько-олигархічного диктату». Як «хаос» поєднується із «диктатом» – питання риторичне, але не забуваймо, що будь-яка пропаганда орієнтована на почуття та емоції, а не на здоровий глузд. «Охранительний» пафос кремлівської PR-індустрії, формування іміджу нинішнього правлячого режиму РФ як чинника збереження стабільності, стримування «революційної зарази» з південного заходу (а у тандемі з РПЦ – узагалі неприступного бастиону супроти «антихристів») досить успішно відвертає суспільну увагу від реальних проблем неясного державного менеджменту, тотальної корупції (в окремих сферах більшої за українську), кричущої соціальної несправедливості тощо. Навіть ті, хто не мають ілюзій щодо «непогіршимості» Путіна & Со., часто ладні дивитися на все крізь пальці, «аби не було, як в Україні».

Однак найпоказовіше, що й багато українських можновладців поки не знайшли нічого кращого, ніж виправдовувати свою безпорадність у багатьох питаннях киванням на той-таки «образ ворога». Мова не про рефренні заклики до консолідації суспільства в умовах зовнішньої агресії, тим паче, що роль офіційної пропаганди у нинішньому патріотично-мобілізаційному піднесенні українців є якраз мінімальною. Йдеться про помітну останнім часом тенденцію порівнювати життя в Україні із реаліями окупованих районів Сходу. Мовляв, що з того, що в країні корумпована влада та ерозія правового поля? Що з того, що абсолютна більшість громадян за рік зубожіла вдвічі-втричі, а дехто за цей же час збільшив свої статки у кілька разів? Що з того, що наслідки розкрадання держави «папередніками» та економічних провалів уже нової влади намагаються перекласти на плечі насамперед найбільш беззахисних суспільних верств? Он, дивіться, в «народних» республіках Донбасу всі ці проблеми є ще відчутнішими (а це справді так), там узагалі відбувається гуманітарна катастрофа та наближається екологічна. Тобто цінуйте те, що маєте хоча б якийсь порядок і по вас не стріляють із «Градів» казна-звідки посеред білого дня. Ретрансляція цих нехитрих «медседжів» становить інколи непропорційно значну частку медійного контенту.

Щоправда, історія свідчить, що така «порівняльна прийнятність» не може бути універсальним виправданням для збанкрутілої влади та гарантувати їй тривалий спокій чи то пак омріяний карт-бланш. Французька революція сталася, незважаючи на те, що режим Бурбонів наприкінці XVIII століття був ледь не зразком дієвого врядування порівняно, приміром, із сучасною йому Польщею та ледь не зразком політичної демократії порівняно з тодішніми східними деспотіями.

Ефект опудала не може замінити ефективну державну політику. Він також не може замінити «прив'язані» до останньої зовнішню допомогу та інвестиції. Південнокорейське «економічне диво» стало можливим не тільки (і не стільки) завдяки поширенню «чорнухи» про КНДР та недопущенню будь-яких альтернативних оцінок комуністичної Півночі на підставі відомого закону про державну безпеку Республіки Корея. Гола ставка на образ ворога і пропагандистську гру на протиставленні з ним може бути успішною лише тактично, будучи обмеженою передусім мірою народного терпіння. А такий соціальний ресурс аж ніяк не є невичерпним. □

ТРИ ПОЕТИ – ЧОТИРИ КНИЖКИ

Вікторія ХВОЙКА

23 травня в межах мистецького фестивалю «Гоголіва» в Ніжині відбулася презентація найновіших книжок молодих авторів, більшість із яких сміливо можна назвати «смолокипівськими». Це – «Цирк» Олега Коцарева, «Зіггі Фрейд & Ктулху» Вано Крюгера, «Метрофобія» Мирослава Лаюка та «Щільник» Ігоря Астапенка.

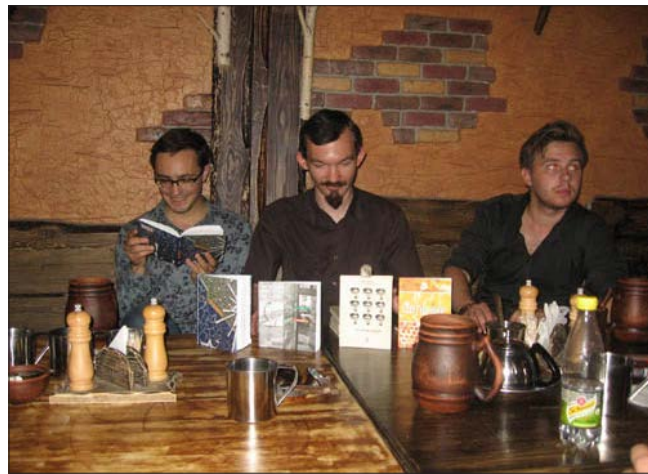
Акція була заявлена під назвою «Чотири поети – чотири книжки», проте пройшла в форматі «Три поети – чотири книжки» – вірші Олега Коцарева (який натоді був у Вінниці на іншому фестивалі) з його найновішої книжки «Цирк» зачитав Вано Крюгер.

Про дебютну книжку Ігоря Астапенка «Щільник» вже встиг написати класик української поезії Василь Голобородько: «Часто тексти цього автора творяться, виносячи на поверхню аркуша співзвуччя слів, звукові метафори, завжди випадкові (чому підтвердженням було б порівняння їхніх еквівалентів у якійсь іншій мові), і внаслідок цього текст автономізується, стає присутнім тільки на поверхні білого аркуша паперу – за цим текстом нічого немає, позатекстова реальність відсутня. /.../ Поезія Ігоря Астапенка недермінована, це не відтворення навколишньої дійсності (навіть у розділі «Щільник: пейзажі»), не вираження внутрішнього психічного світу – це поезія чисто асоціативна: вірш породжується сам із себе, із лексем (не реалій позатекстових), вживаних у тексті, які експлікують інші лексеми на підставі випадкової співзвучності».

А про поетичні новинки Олега Коцарева та Мирослава Лаюка написав Павло Коробчук: «З роками Коцарев не припиняє дивуватися дрібницям, і з простих ситуацій вміє виокреми-

ти й виростити цілі історії, веселі й драйвові, такі, що не налазять на голову, і такі, що потім не вилазять з неї. Вірші сподобаються людям, які шукають тотальної життєдайності й грайливості, сплеску усмішок, інтересних парадоксів. Його нова книжка видається найціліснішою з усіх його попередніх. І, здається, найсильнішою». А «...друга книга віршів Лаюка не менш об'ємна, не менш яскраво оформлена, не менш сильна, ніж перша. А навіть більше. В книжці – багато природи, рослин, тварин, релігійності, неурбаністичних персонажів. І сонетів, бо Лаюк чи не єдиний молодий поет, який активно використовує цю форму віршування. У поезії Лаюка мені не вдається знайти слабких місць. Просто коли його читаєш, то розумієш, що він саме цей хотів сказати, і він це каже впевнено, переконливо, виправдано».

Про давнішу книжку Вано Крюгера (на відміну від решти запрозентованих, вона вийшла ще 2014 року) писав багато хто, зокрема і літературний критик Дмитро Княжич: «У збірці наявний західноукраїнський колорит – згадується Львів-Лемберг, давній та сучасний, Полтва-Стікс

Зліва направо: Мирослав Лаюк, Вано Крюгер, Ігор Астапенко

(«ParadiseLost», «Крюгер і дівчинка з ведмедиком»). Згадується – як же без нього? – американський русин Енді Ворхол-Варгола («Платівка карпатського рок-н-ролу...»). Цікавим перегуком із львівською темою є тема левівська: вірш про «лагідного лева, що полюбає гуляти по Корзові», вірш про старого лева, якому сам Франц Йосиф приносить грудку цукру. Нагадує поезію Богдани Матіяш (збірка «Твої улюблені пси та інші звірі»), хоча твори Крюгера позбавлені будь-якої пасторальності: в них ідеться про левів – міських жителів, яких настільки приручило й підкорило урбаністичне середовище, що вони навіть носять «окуляри з товстими, старомодними дужками».

Презентація книжок відбулася в ніжинському кафе «Бовіва», стилізованому під повстанський схрон. Поети зачитали свої вірші просто за обіднім столом – десь так, як у війну їх читали вояки-повстанці, не забуваючи й у військовий час про силу та красу Слова. □

Виставка в архіві

Микола ТРЕТЯК

У Центральному державному архіві-музеї літератури і мистецтва України, що перебуває на території Софії Київської, відбулося відкриття виставки «Поетичні автографи. Українська лірика ХХ століття».

Як видно із назви, до уваги глядачів представили головні рукописи з архівів українських поетів, які зберігаються в цьому музеї. Серед них – автори з різних поколінь, поети дуже відмінних стилістик, тематик, долі й настроїв. А саме: Микола Зеров, Євген Плужник, Леонід Первотомський, Євген Гуцало, Валентина Ткаченко, Василь Симоненко, Микола Холодний, Євген Сверстюк, Ірина Жиленко, Абрам Кацнельсон. Чернетки віршів, листи, фотографії, особисті речі, а ще – записи голосів. Усе це відтворює атмосферу життя й епохи, коли жили й творили ці поети. Дещо з цих документів, до речі, було використано при виданні деяких книжок видавництва «Смолокип».

– Документи, представлені на виставці, – окремі перлинки з унікальної скарбниці архіву-музею. Українські поети – філософи. Лірика, від любовної до громадянської, – ментальна особливість української душі. Сьогодні цього бракує. Очевидно, що в експозиції немає змоги представити абсолютно все, що хотілося. Натомість ми зупинилися на непересічних поставах, значення яких досі не осмислене і не оцінене належною мірою, – сказала директорка Архіву-музею Олена Чернова.

А дослідниця літератури і наукова консультантка виставки Елеонора

Елеонора Соловей під час відкриття виставки

Соловей так сформулювала своє розуміння значення виставки:

– Автографи поетів, поза всяким сумнівом, мають свою магію: прилучають нас до творчого акту, до злетів натхнення, «секретів поетичної творчості». Крім того, вони мають колосальну наукову цінність як матеріал для роботи текстологів, для встановлення канонічного тексту, для з'ясування спірних моментів та відновлення авторської волі після редактор-

ських чи цензурних втручань. Автографи, що зберігаються в архівах, терпляче чекають на своїх дослідників, бо криють часом невідомі твори чи варіанти. Одне слово, це цілий світ, здатний захоплювати, хвилювати, відкривати нове й давати вже відомому нові наświetлення.

Серед багатьох людей, що виступали на відкритті, наприклад, академік Микола Жулинський висловив засмучення з приводу того, що сьогодні поети практично не пишуть паперових листів і чернеток, а відтак, у майбутньому не буде таких цікавих архівів. Йому заперечив представник молодшого покоління українських поетів Олег Коцарев:

– На щастя, й сьогодні поети багато чого пишуть на папері. Часто бачу, як на якому-небудь фестивалі з'являються на поймаках папірців майбутні вірші. Тож, сподіваюся, з архівами все буде добре.

Він також згадав про свою роботу в цьому архіві – коли вони разом із Юлією Стахівською збирали тут матеріал для антології «Українська авангардна поезія (1910–1930-ті рр.)» – та про особливу атмосферу, яку відчуваєш, працюючи в стінах старовинної архітектурно вибагливої будівлі та зі старими паперами.

Особливого присмаку відкриттю виставки додав музичний супровід – виступав відомий саксофоніст Віктор Павелко. Він грав як соло, так і в супроводі декламації окремих віршів, представлених на виставці.

Виставка «Поетичні автографи. Українська лірика ХХ століття», крім того, що становить самодостатній інтерес, ще й нагадує про те, скільки цікавинок і досі перебуває в наших архівах і чекає на опублікування. □

Юлія Кручак

Житомир. Народилася 1993 року. Одна з лауреаток літературного конкурсу видавництва «Смолоскип» за цей рік, а ще лауреатка «Молодої республіки поетів» і премії «Нові імена України». Юлія – не лише поетка, а й перекладачка, художниця. Активно займається організацією мистецького життя в повному талантів, але інфраструктурно скромному Житомирі, зокрема заснувала Благодійно-мистецький фонд на підтримку онкохворої молоді «АрТерапія». Особлива іронія, притаманна її віршам, переплітається з ліризмом і пошуком несподіваних образів та поворотів.

Вірш про діда номер шість

Обов'язки батька пояснювати мені якою має бути жінка щоб її любив чоловік перейняв на себе мій дід

Він навчив мочати хліб у каву і також ненавидить чай і зараз коли ми це робимо він каже Юліана

А я вкотре кажу йому я Юлія діду Адже Юліана це якесь схрещене ім'я типу Анна-Марія Марія-Євдокія не кажучи вже про Богдана-Олега

Він каже мені що бувають різні жінки добрі і злі роблять і як я Але чоловіки цінують роблящих Каже що мав гріхи а тому я маю бути бездоганною щоб моему чоловікові не спало на думку згрішити

Каже щоб берегла себе бо дуже хворіла і всі думали що я помру і я справді могла це зробити Тому мій чоловік має цінувати мене і любити понад усе і робити всю мою роботу бо я ще й не робляща

Він каже щоб я завжди була причесаною бо патлаті жінки до добра не доводять І щоб не одягала отих трусів на вулицю і байдуже що то шорти

Каже що я в міру гарна і ніякі труси Це шорти діду

І ніякі труси мені не допоможуть стати кращою

Жінка в спідниці це завжди жінка а якщо в неї ще й причесане волосся і вона робляща то ціни їй нема

Щодо ціни каже дід то любов не купити тому чоловік не повинен бути багатим чи навіть гарним Він повинен бути розумним і дурним одночасно таким середнячком щоб я мала змогу бути кращою за нього але цього йому не показувати

Бабуся каже що мені час заміж в дівках померти одна морока І яким би він не був я маю привезти його і він коситиме сіно поки не вмере під копицею бо тільки той хороший хто пройшов всю війну або косить і не томиться А дід їй каже мовчи стара ти мене цим сіном в могилу загониш Чоловік не слива сам з дерева не падає

Ми допивали свою каву і виїдали хліб ложечками з горняток І повертались до цієї теми знову коли я одягала ті шорти

Майже вивчила номер під'їзду для невдалої спроби сексу

Майже знаю в якому місці відкриваються твої чакри Маю лиса на прив'язі з теплим звіриним серцем І цілу купу незайманого для тебе часу

Вечір невтішно згасне в напханій попільничці З неї й почнеться ранок димним і сірим колом Зрадивши всім і всьому окрім поганой звички

Серце як добра повія – навчене і оголене

Очі твої колючі ніби фабричні голки В них шоколадні янголи і бісенята медові Я притулюсь щокую до твоєї футболки Кому як тобі не знати скільки в мені любові

У всіх хто народився в дев'яностих мала бути яскрава балонєва куртка в початковій школі

У мене була рожева Такі куртки називались «інопланетяни» Я тоді дивилась мультсеріал «ракети» Мріяла стати баффі Або просто вчителькою Хотіла мати стосунки Тепер розумію що лише для того щоб хтось носив мій портфель додому

Бо в ньому було багато книжок Бо мріяла стати вчителькою

Ми мали яскраві балонєві куртки Ми жували гумки-цигарки І грали в біточку самже і квадрат І думали мрії збуваються

Сьогодні я одягла свого рожевого інопланетяна І зрозуміла що стати баффі виявилось недосяжною метою

І тому я вчителька Сьогодні я зрозуміла що мрії збуваються Тільки варто ставити досяжну мету

Видивлялися звірів шукали сліди куниць Сніг ховав їх ретельно бо думав що ми мисливці Я кажу тобі ліс цей ще досі в мені болить І від цього не спиться

Видивлялися нори шукали лисиць у них Сніг ховав їх ретельно бо думав що ми мисливці Я кажу тобі різні слова не кажу головних І від цього не спиться

Сніг усе заховав і цей ліс і тварин і нори І мене у тобі замело і скувало добряче Я чекаю коли і мене біля тебе зморить І тоді я нарешті засну Або просто впаду у сплячку

АКВАРЕЛЬНА ПОЕЗІЯ

Микола ТРЕТЯК

Як уже повідомлялося на попередніх шпальтах нашого бюлетеня, нещодавно відбулася презентація чергової поетичної новинки видавництва «Смолоскип» – книжки одного з лауреатів смолоскипівської літературної премії за 2013 рік Зази Пауалішвілі під назвою «Регіна Ольсен».

Перше, що впадає в око, коли знайомишся з «Регіною» – виразна й концептуальна структурованість книжки, а також її мінімалістичне оформлення. Схематична синя риба на білому тлі обкладинки й акварельно-розмиті ілюстрації всередині тут зовсім не просто так, вони мають свій сенс, пояснення (а отже, й підсилення цього сенсу), але про це пізніше. Поки ж зупинюся на ще одному зовнішньому, «одяговому» елементі книжки, який виглядає досить непрозоро, а саме на її назві. Власне, у віршах вона ніяк не тлумачиться, а ось в одній із двох післямов пояснення є. Якщо Елеонора Соловей вирішила затримати інтригу, то Василь Махно запросто розповідає: Регіною Ольсен звали жінку, яка відома в історії головно тим, що перебувала в любовних стосунках із данським філософом Сьореном К'єркеґором і мала вийти за нього заміж,

проте він розірвав заручини, так і не наважившись на одруження. Сам автор на презентації казав, що його надихала ще й пісня з такою назвою. В принципі, можна вважати ім'я «філософської нареченої» символом непростих, болючих моментів любові – один із наскрізних мотивів книжки.

Поезія Зази Пауалішвілі досить задумана і «розбавлена» – в тому ж самому акварельному сенсі, що й згадані вже тут ілюстрації. Образи, метафори, порівняння та інші вузлові мо-

Цю та інші книжки можна замовити у книгарні «Смолоскип»
Електронна пошта: knyharnia@smoloskyp.org.ua
Телефон: +38 044 425 23 93

менти віршів не купчуються, не переплітаються, щоб створювати орнамент, міцно відокремлений від зовнішнього самотутній

світ тощо, а натомість стоять на поважній відстані одне від одного, немов би переймаючись тим, як зберегти повітря, простір чи паузу, необхідну для роздумів. Що зовсім не означає автоматичної схильності до ідилії, аж ніяк.

При цьому автор вдається то до верлєбів, то до римованої лірики, різного ступеню силаботонічності. Як видається мені, краще в Пауалішвілі виходить перший варіант – невимушеніше, жвавіше та, зрештою, впевненіше. Римовані ж виглядають більш «пробними» й менш самостійними. Хоч, само собою, йдеться лише про загальні, умовні тенденції, а не про кожен без винятку вірш.

Окрім, скажімо так, екзистенційного виміру кохання (іще раз згадаємо К'єркеґора!), в «Регіні Ольсен» вистачає й інших повторюваних, ключових мотивів. До прикладу, це суїцидальний сюжет. Йому цілком і, вважай, без винятків присвячено другий розділ збірки (правда, він невеличкий – і це дає надію). Причому теж: не так у психологічному вимірі, як в екзистенційному, бо образ самотутності постає тут радше такою собі особливою, «атмосферною» цифрою годинника, на яку

налітає стрілка, а не наслідком станів, роздумів, обставин тощо.

Або – для противаги – сюжети характеру «теологічного». Повертаємося до обкладинки з її давньохристиянською рибою. Добрячий відсоток віршів Зази Пауалішвілі, не обмежених якимось одним розділом, присвячений темі Бога в її як суто метафізичному («на старих посивілих іконах / сидить Господь / тримає руки над твоїм чолом / і залишає сліди»), так і в історичному трактуванні («чи був вечір у саду / і розмова у палаці? / а головне / чи були повернуті гроші / і відсунутий ізсередини камінь?»). Я би сказав, що релігійна тема в Зази Пауалішвілі загалом розроблена відчутно глибше та різноманітніше, ніж у цілому в сучасній молодій українській поезії, наскільки, звісно, в таких питаннях можлива «середня температура по палаті».

Ну, й ще один важливий мотив. Це суспільство. Його то болюча розірваність, атомізованість, то, навпаки, скупченість і нав'язливість, що, зрештою, зовсім не є непоміжним. Від нього в різний спосіб відштовхується ліричний герой, оповідач віршів у «Регіні Ольсен» («все це здається дном дірою / прірвою / яку неможливо здолати»). Добре, що в цьому неабияк уживаному в історії культури дискурсі Зази Пауалішвілі

вдається оминати примітивні та передбачувані панк-інтонації, щастить знайти, натомість, моменти нетривіальні.

Взагалі, пошук нетривіальностей, то побутових, частинних, то навпаки масштабних, а потім їх розробка чи то в мовній грі, чи у філософському дусі, чи в оптиці спогадів або сюжетності (однак завжди «пом'якшеній» споглядальним настроєм) – це основа поезії Зази Пауалішвілі: ...Перезріла Ліхтарна Лампа Що Чекала Моєї Появи наче яблуко що колись чекало на когось іншого...

Результат – цікава і якісна книжка. А роки написання віршів, що до неї ввійшли, переважно початок 2010-х, дають надію на нову цікаву збірку поета. □

Олег Коцарев як Арлекіно

Олег Коцарев. Цирк. – Тернопіль: Крок, 2015.

Настасія ЄВДОКИМОВА

«Двотисячники» – це літературне покоління, яке завжди відчувало місто «своїм», всіляко намагалося підкреслити власну присутність у ньому, розуміло себе частиною міського організму та рухів у ньому, але сьогодні воно відчуває, що стало дещо інакшим. І місто перестає бути окремим персонажем, особливим простором, окремим виміром, досліджуваним автором: «і знов я тут, / і знов не розумію, / що тут, власне, роблю», бо за роки воно змінилося і самі літератори виростили «мені знову здається, що я не встигаю/ за темпом мови». Фіксується процес дезорієнтації на місцевості, який стосується усіх представників покоління.

Нова книжка Олега Коцарева «Цирк» починається рядками поета-авангардиста Ніка Бажана: «ЦЕ ГРА/ ЦЕ ТРЮК/ не тік атак». Автор відразу задає тон усій збірці? Попереджає про забавляння аудиторії та демонстрування трюків? Повідомляє, що у ній буде ще чимало алюзій на поезію 20–30-х років, адже письменник впорядковував «смолоскипівську» антологію української авангардної поезії, тобто знайомий із авангардистами довше та ближче за інших? Чи свідомо позначає початкову точ-

ку гри? Так, розмова із читачем починається Бажаном, а закінчується самим Коцаревим (останній пуант збірки – інтерв'ю Богдана-Олега Горобчука із автором: про поезію, її тематику та найгостріші кути). Як на мене, то гра, трюк, спроба сподобатися, показати себе, пошукати за всі можливі важелі читацької уваги, побешкетувати – те, що автор прагне залишити у своєму хвацькому минулому двотисячника, провівши чітку лінію між тією поетикою і цими, новими, частково соціальними, більше гуманістичними, інакши-

ми темами. Тут доречною може бути паралель між відомою в пострадянських країнах пісню «Арлекіно» та книжкою Коцарева. У пісні йдеться про Арлекіно, який змушений виходити на арену, з усіма бути веселим, дарувати радість та сміх, хоча сам він хоче дечого іншого, його внутрішній стан дисонує із потребами аудиторії. Кліп на цю пісню був знято на одній зі станцій метро, де співачка, змінюючи маски та проходячи вздовж по всьому перону, розповідає свою історію, насправді ж – про долю одного Арлекіно. Так само і поет рухається у своїй збірці, де одним із центральних є розділ «Зимова гілка метро. 2013–2014», який підкреслює зміну тональності текстів.

Вірші у збірці «Цирк» – часто серйозні, а деколи навіть гіркі, у них автор намагається розкласти світ і зрозуміти механізми його функціонування, причини потрясіння та їхні наслідки. Він нагадує, що справжня поезія твориться й у період катастроф: так, у Олега Коцарева присутній Чорнобиль, коли світ ще маленького поета «застиг на

краю / над урвищем», та історія про друга дитинства, Сашка, котрий став «офіцером армії противника» і не відслідковує, як змінюється добре знайома територія, відділена «будяковим» кордоном. І з'являється стара горбата війна, із якою мав справу дід автора, і фотофакти уже іншої війни, які фіксують нас, наш стан і спробу вимовити своє «слово», і передчуття листів, які ми регулярно отримуємо із новинами, «поштарка хоче засунуть конверт/ до щілини в паркані/ а її тінь/ тримає у руці пістолета», і революційна романтика – бліда красуня, яка зачинає поруч і волосся якої пахне димом, котра не має імені, й важливою є лише присутність там, у вирі подій, і гра на вулич-

ному піаніно, яке мало чи не кожен обласний центр – символ революції, країни, звукові переливи із сходу на захід, предмет, який витягали із будинків музикантів за попередніх революцій та воєн і викидали, топили, сьогодні цінується народом і стає засобом боротьби – «за рогом/ вуличне піаніно крапає... глянеш в обійми клавіатури/ і зрозумієш/ що це – карта України»...

З одного боку, автор хоче, аби у цьому світі нічого не змінювалося, з другого – прагне визначитися: ким є він сам. Серед чинників такого визначення є й війна як актуальний для письменника зовнішній фактор, війна як відголосок минулого, розуміння якої – процес самоусвідомлення, сьогоднішнє «Я кажу, що я хочу, знаєш, як я хочу зараз/ Бути корисним комусь незнайомому» – зміна орієнтирів.

У збірці «Цирк» є мовні вибрики, пісні, коментарі, друзі-поети, долання відстаней у трамваях, тобто усе те, із чим уже знайомився читач Олега Коцарева доти, однак тепер він ставить складніші запитання і шукає ґрунтовніших відповідей, сьогодні йому нічого ні про що не нагадує, бо все стало інакшим. □

Шарль Данціг

Навіщо читати (переклад з французької Зої Борисюк)

Львів: Вид-во Анетти Антоненко, 2015. – 216 с.
Ціна: 84,00 грн.

«Читання не суперечить життю. Воно – саме життя, життя значно серйозніше, не таке жорстоке, не таке фривольне, значно триваліше, більш горде і менш марнославне, досить часто з усіма слабкими сторонами гордості, сором'язливості, мовчаням, відступом. В утилітарності світу воно підтримує відстороненість на користь мислення. Читання нікому не служить. Саме тому воно така велика річ».

Марсель ван Херпен

Війни Путіна. Чечня, Грузія, Україна: незасвоєні уроки минулого

Харків: Віват, 2015. – 304 с.
Ціна: 156,00 грн.

Це глибокий аналіз воєнних подій у Чечні, Грузії та Україні. Це погляд людини, яка, не беручи участі у війнах, педантично систематизує факти, що вразили світ, оцінює їх із позицій міжнародного права і шукає вихід з пануючого беззакопня. Історія розвивається по спіралі, і сценарій, на жаль, повторюється вже не раз.

Дмитро Стус

Василь Стус: життя як творчість. – 3-тє видання

Київ: ДУХ І ЛІТЕРА, 2015. – 384 с. з іл. (Сер. «Бібліотека спротиву, бібліотека надії».)
Ціна: 90,00 грн.

Ніхто не знає, в чому полягає загадка слави. Часто трапляється, що про когось, хто все життя перебував у епіцентрі подій, забувають відразу після смерті. До Василя Стуса широка відомість прийшла після перепоховання в 1989-му. Що цьому причиною: поетична творчість? героїка життя? непримиренність позиції? здатність перейматися чужим болем? На ці та інші питання пробує знайти відповіді син поета.

Джон Медіна

Правила розвитку мозку дитини

Київ: Наш Формат, 2015. – 376 с.
Ціна: 89,00 грн.

Яку найважливішу річ мусить зробити майбутня мама під час вагітності? Скільки годин перед телеекраном можна перебувати малюку? Як у вихованні дітей впоратися із роздратуванням і спалахами люті? Науковці знають відповіді на ці питання. У чарівних і водночас потішних історіях молекулярний біолог і батько двох дітей Джон Медіна розгадує таємницю розвитку дитячого мозку.

Джордж Орвелл

1984 (з англ. пер. В. Шовкун). (Майстри світової прози)

Київ: Вид-во Жупанського, 2015. – 312 с.
Ціна: 98,00 грн.

«1984» – один з найголовніших і найвідоміших романів минулого сторіччя. Важко пригадати якийсь інший літературний твір, який би без зайвої манірності настільки ж чітко, правдиво і жорстко поставив перед загалом таку ж важливу проблематику. А саме: що таке влада? Яка її природа? Куди прямує сучасне суспільство? Що таке свобода і як вона співвідноситься з владою?

Розстріляне Відродження: Збірка поезії, малої прози (упор. Г. Копилова)

Київ: Основи, 2015. – 152 с.
Ціна: 230,00 грн.

До цієї книги увійшли поезії Павла Тичини, Михайла Семенка, Миколи Зерова, Євгена Плужника та Максима Рильського, а також прозові твори Миколи Хвильового, Григорія Косинки, Юрія Яновського та Остапа Вишні – найяскравіших представників періоду Розстріляного Відродження – 1920–1930-х років.

Любов Якимчук

Абрикоси Донбасу: поезія

Львів: Видавництво Старого Лева, 2015. – 192 с.
Ціна: 58,00 грн.

Це книга віршів, які не лише проникають у душу, а й продирають нутро. Вони залишають наскрізні отвори у свідомості, крізь які прозирає та реальність, від якої хочеться затулитися долонями. Ці «Абрикоси Донбасу» досягають цілком в пору і смакують водночас гірко і солодко.

Сергій Оксенік

Лісом, небом, водою. Книга 3. Інженер: Пригодницько-фантастичний роман

Київ: Смолоскип, 2014. – 344 с.
Ціна: 55,00 грн. Ціна комплекту 1–3 томів: 150,00 грн.

Остання книга трилогії «Лісом, небом, водою» так само сповнена фантастичних пригод і пригодницької фантастики, як і дві попередні: «Лисий» і «Лея». От уже ніби й довідалися, що то за страшна сила, яка прагне знищити всіх людей і взагалі всіх живих істот на Землі, а як її здолати – так нікому й не відомо...

Ці та багато інших книжок українською мовою можна придбати у книгарні «Смолоскип» за адресою: Київ, вулиця Межигірська, 21 (поруч зі станцією метро «Контрактова площа»)

Будемо вдячні Вам за надіслану інформацію про події громадсько-політичного та культурного життя молоді

Думки авторів публікацій у «Смолоскипі України» не завжди збігаються з точкою зору редакції

«Смолоскип України»
Щомісячний часопис
творчої молоді України

Засновник – видавництво «Смолоскип»

Свідоцтво про реєстрацію
КВ № 2032 від 17.06.96 р.

Редакційна колегія:
Петро Вознюк,
Ростислав Семків,
Олег Коцарев

E-mail: mbf.smoloskyp@gmail.com, http://www.smoloskyp.org.ua
E-mail книгарні «Смолоскип»: knyharnia@smoloskyp.org.ua

Адреса редакції:
Видавництво «Смолоскип»
04071, Київ, вул. Межигірська, 21
☎ (044) 425-23-93
☎ і факс: (044) 463-78-52

Віддруковано в
ТОВ ПК «Інтерекспресдрук»
м. Київ, вул. Сім'ї Сосніних, 3

Замовлення № 593
Тираж 1500 прим.